

ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

А Питання проблеми професійного становлення та самореалізації особистості у вищому медичному закладі набувають особливої гостроти та актуальності. Метою роботи є описати та дати характеристику педагогічним умовам становлення майбутніх лікарів під час навчання в медичних ВНЗ країни; визначити зміст основних характеристик особистості лікаря (професійні, ділові, комунікативні, особистісні) та особливості формування основних засад медичної моралі.

Ключові слова: професійна компетентність; педагогічні умови; майбутній лікар; професійна підготовка

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Завдяки активному інтеграційному курсу України до європейських освітніх стандартів, модернізації медичної освіти, загострення актуальності проблеми охорони і зміцнення здоров'я людей постають нові вимоги до змісту та якості підготовки майбутніх лікарів із високим рівнем сформованості професійно значущих рис і творчого потенціалу, які здатні якісно й сумлінно виконувати свої професійні функції та соціальну роль. Незважаючи на те, що творчий потенціал є невід'ємним складником професійної та загальної культури лікаря, одним із основних показників моральної й громадянської зрілості особистості професіонала із сукупністю взаємопов'язаних суспільно цінних рис, більшість із яких формуються у процесі професійної підготовки, – наразі освітній процес у вищому навчальному закладі не спрямований на досягнення цього результату.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Одним із завдань професійної підготовки майбутніх лікарів має бути створення педагогічних умов для професійно-творчого самовиявлення студентів-медиків. Ця ідея ґрунтується на принципі гуманізації професійної підготовки фахівця, здатного до реалізації власного потенціалу (І. Бех, Н. Бібік, П. Кравчук, В. Кремень, О. Пехота, Е. Помиткін, В. Риндак, С. Сисоєва, В. Сластьонін та ін.), на основних положеннях провідних концепцій теоретико-методичних засад професійної освіти (П. Воловик, О. Варецька, А. Маркова, Н. Ничкало, Т. Сущенко, А. Субетто, Ю. Татур та ін.), на філософських розробках проблеми творчого потенціалу (М. Бердяєв, П. Кравчук, М. Кузнецова, О. Чаплигін, І. Шпачинський та ін.). Проте повної та вичерпної характеристики педагогічних умов формування творчого потенціалу саме майбутніх лікарів у процесі професійної підготовки окремим дослідженням не було здійснено.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Професійна підготовка майбутнього лікаря – тривалий процес формування його не лише як фахівця, а й особисто-

сті. Освіта є необхідною умовою для підготовки спеціалістів у будь-якій галузі, вихідний момент для професіоналізму, високого рівня і якості виконання дій спеціалістом у сукупності з індивідуально-особистісними рисами [26, с. 10]. Успішним у своїй професійній діяльності може бути лише той лікар, який є висококваліфікованим фахівцем і творчою особистістю, яка з високим рівнем професійної самосвідомості та відповідальності відчуває себе потрібною суспільству. Такий лікар може бути й конкурентоспроможним, здатним працювати самовіддано, з високою результативністю.

Здійснити професійну підготовку компетентних і конкурентоспроможних медичних працівників на рівні міжнародних вимог неможливо вирішити без формування у них творчого потенціалу. Майбутні лікарі, яким доведеться жити і працювати у мінливому світі, розвивати своє клінічне мислення, приймати надзвичайно відповідальні рішення з урахуванням індивідуальності пацієнта і його захворювання, не зможуть бути успішними у професії, побудувати кар'єру, повністю самореалізуватися як особистість і професіонал без сформованого творчого потенціалу й без уміння правильно ним розпоряджатися.

На думку С. Ніколаєнка, якість вищої освіти «визначається не стільки затратними кредитами, які чомусь вимірюють переважно кількістю годин, скільки рівнем професійного розвитку майбутнього фахівця, його професійної культури і громадянською позицією, яку він займає в житті» [12, с. 24].

Як стверджує Г. Микиртічан, вища медична освіта прагне досягнення трьох взаємопов'язаних і взаємозумовлених цілей: дати випускникові ВНЗ знання, вміння, навички на сучасному науковому рівні з найважливіших розділів медицини; навчити постійного поповнення знань, самовдосконалення з обраної спеціальності, навичками самоосвіти; створити умови для розвитку ініціативної, творчої особистості і саме особистості лікаря. До представників медичної професії суспільство в усі часи висувало підвищені моральні вимоги. Особистість лікаря визнається головним і вирішальним фактором клінічної медицини [10].

Відтак, М. Тимофієва стверджує, що сучасний стан медичного обслуговування в країні потребує докорінних змін. Ця теза є апріорною як для пацієнтів, так і для самих медиків. У зв'язку з цим питання проблеми професійного становлення та самореалізації особистості у вищому медичному закладі набувають особливої гостроти та актуальності. Професійне становлення медичного працівника є складним, тривалим і суперечливим процесом, який включає різні змістовні та структурні компоненти [21].

Мета статті – описати та дати характеристику педагогічним умовам становлення майбутніх лікарів під час навчання в медичних ВНЗ країни; визначити зміст основних характеристик особистості лікаря (професійні, ділові, комунікативні, особистісні) та особливості формування основних засад медичної моралі.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одним із пріоритетних завдань гуманітарної складової сучасної медичної освіти є формування активної, ініціатив-

но-творчої, компетентної особистості майбутнього лікаря, здатного до творчої самореалізації й постійного фахового самовдосконалення в умовах жорсткої професійної конкуренції. Лікарська конкурентоспроможність, на наше переконання, – це сукупність притаманних конкретному лікареві професійних знань, творчих умінь і навичок та особистісних рис, які забезпечують йому конкурентні переваги на ринку праці в галузі медицини.

Зміст основних характеристик особистості лікаря наведено в табл. 1.

Основа конкурентоспроможності майбутнього лікаря як кваліфікованого фахівця – це його висока професійна компетентність [22, с. 193], що закладається в системі вищої медичної освіти. Тільки людина з глибокими професійними знаннями, з яскравою творчою індивідуальністю, з високим рівнем творчого потенціалу може успішно конкурувати в умовах ринкових відносин, у характеристиці яких ключовим є закон конкуренції.

Таблиця 1.

Зміст основних характеристик особистості лікаря

Характеристики	Особливості характеристик
Професійні	<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень професійної самосвідомості та відповідальності; – висока професійна мобільність; – готовність до виконання завдань професійної діяльності; – глибоке знання своєї і суміжних сфер діяльності; – прагнення до постійного професійного самовдосконалення; – пошук нових форм і методів роботи; – висока якість виконання професійних функцій; – вміння планувати свою роботу; – високий рівень організації праці; – творча самореалізація через інновації у діяльності; – здатність клінічно і творчо мислити; – індивідуальний підхід до кожного пацієнта;
Ділові	<ul style="list-style-type: none"> – вміти співпрацювати з колегами при необхідності оперативного вжиття лікарняних заходів; – самостійно і вчасно приймати обґрунтовані рішення; – володіти загальною і професійною ерудицією; – прагнення до неперервного професійного самовдосконалення; – дотримуватися принципів медичної етики й деонтології; – здатність до оволодіння новою інформацією; – вільне використання інформаційних технологій
Комунікативні	<ul style="list-style-type: none"> – володіти необхідним запасом фахової лексики і термінології та використовувати його в практичному аналізі професійних ситуацій; – уміти вести діалог, дотримуючись вимог мовного етикету в різних професійних ситуаціях; – виробляти стратегію, тактику й техніку взаємодії під час спілкування; – користуватися невербальними засобами спілкування (зовнішній вигляд, постава, посмішка, вираз обличчя, жест, дистанція та розташування співрозмовника); – орієнтуватися в ситуаціях професійного спілкування; – володіти навичками саморегуляції та емоційної стабільності у процесі спілкування; – долати комунікативні бар'єри, передбачати реакцію пацієнта; демонструвати підтримку, розуміння, позитивне та емпатійне ставлення до співрозмовника; – використовувати комунікативні властивості професійного мовлення;
Особистісні	<ul style="list-style-type: none"> – громадянські (патріотизм, чесність і справедливість, почуття обов'язку, соціальна відповідальність, порядність, витримка, дбайливість); – професійно значущі (інтелігентність, толерантність, доброзичливе ставлення до людей, тактовність, емоційна стабільність, високий рівень внутрішньої культури); – деонтологічні (гуманність, доброта, чуйність, співчуття, цвѣчливість, вихованість, чуйність); – психологічні (швидка реакція, працездатність, психологічна стійкість, стресостійкість, впевненість у собі, енергійність, професійна пам'ять); – іміджеві (охайність, фізична форма, постава, макіяж, зачіска, міміка, емоційна виразність).

Як зазначає О. Варецька, на сьогодні не вироблено єдиного погляду на сутність поняття «компетентність», а спостерігається надзвичайна строкатість у його трактуванні. В основу групування підходів науковці покладають компетенції, теоретичні знання та практичні вміння, обізнаність, досвідченість, здатність, зокрема й інтегровану, готовність, ставлення, властивості, характеристики особистості, зокрема мотиваційну, результат освіти, підготовки, компетенції тощо [3]. На нашу думку, однією з ознак сформованості творчого потенціалу майбутнього лікаря, є толерантність (від лат. *tolerantia* – терпіння). Толерантність – це терпимість до чужих думок і вірувань [18], важливий компонент у структурі зрілої особистості [14], це – фактор, що пронизує собою ключові компетентності особистості: здатність до автономної діяльності, здатність інтерактивно використовувати мовні та інші комунікативні засоби, зокрема різноманітні інтерактивні технології [6].

У процесі професійної підготовки необхідно зосереджуватися й на тому, що в майбутніх лікарів необхідно сформувати такі риси, як спостережливість і проникливість, розвинуте клінічне мислення, професійна наполегливість і пристрасність. Майбутні медичні працівники мають пам'ятати, що хворий чекає від лікаря прояву вищих моральних якостей, хоче бачити в ньому високо духовну людину, яка підтримає, допоможе, не нашкодить, полегшить фізичні й моральні страждання. Пацієнти бажають звертатися до лікаря, якому притаманні чесність, порядність, сумлінність, доброта, толерантність, співчуття, самодисципліна, високий професіоналізм, серйозне ставлення до виконання своєї справи. Хворі довіряють такому лікарю, а це пришвидшує процес одужання, вселяє віру в успішність призначеного лікування, бо є надзвичайно важливим позитивним фактором у боротьбі з хворобою.

Майбутній лікар під час фахової підготовки повинен оволодіти основними засадами медичної моралі – системою норм і вимог до поведінки та морального обличчя лікаря, а також моральними почуттями, що реалізуються у професійній діяльності. Мораль регулює ставлення лікаря до хворого, до здорової людини, до колег лікаря, до суспільства й держави. Честь і гідність, авторитет і обов'язок лікаря – риси взаємопов'язані; медична етика пов'язана з компетентністю, класифікацією лікарів.

Гармонійне поєднання моральних якостей із професійними знаннями, навичками й досвідом забезпечує ефективність і результативність виконання професійного обов'язку. Лікарський професіоналізм формується поступово, починаючи з теоретичних знань і вміння правильно говорити про хворобу, викладати факти так, щоб вони сприяли не погіршенню, а покращанню стану хворого. Тому необхідно розвивати у студентів культуру професійного спілкування, оскільки це також одна із професійних рис майбутнього лікаря; потрібно спрямовувати їх на постійне мовленнєве самовдосконалення. Зважаючи на сучасне розуміння хвороби як порушення цілісності життєдіяльності людини,

треба формувати у майбутніх лікарів уміння встановлювати довірливі взаємини з пацієнтами, що позитивно впливає на загальний стан хворого та прискорює його одужання. Потрібно виховувати у студентів толерантність і витримку, адже «лікареві необхідно мати терпіння, витримку, очікування сприятливого моменту, до чого пряме відношення має мистецтво бесіди» [7, с. 181].

У процесі професійної підготовки необхідним є виховання такої риси, як уміння зберігати лікарську таємницю – це один із основних, фундаментальних морально-етичних принципів медицини. Студенти мають усвідомити, що інформація, отримана лікарем, поділяється на декілька видів: байдужа для хворого і суспільства, але потрібна для лікаря в процесі його спілкування із хворим; не байдужа для хворого, але індиферентна для суспільства; однаково цікава і для суспільства, оскільки деякі патологічні стани вимагають додаткових заходів охорони здоров'я і життя людей.

Моральним орієнтиром у поведінці лікаря в складних ситуаціях, які виникають під час лікарської діяльності, є утвердження пріоритету цінності людського життя, цінності здоров'я. Професія лікаря вимагає високої внутрішньої етичної культури. Молоді лікарі дають клятву Гіппократа, яка вимагає від них бути завжди готовим надати медичну допомогу хворому. Психологічним моментом є підтримання надії на успіх лікування, причому емоційне обнадіювання має поєднуватися з поясненням хворому основних типів перебігу захворювання. Це застереже хворого від розчарувань у лікуванні при можливому тимчасовому погіршенні його стану.

На нашу думку, складниками портрета сучасного лікаря, крім вище зазначених, є творча активність, клінічне мислення, висока культура діалогу як нова якість міжособистісного спілкування. Як показує життя, суспільна значущість і складність професійних обов'язків лікаря вимагають від нього високого рівня професійної підготовки, фундаментальних знань теорії та практики медицини, опанування навичками, тактикою, відповідними методами та прийомами лікарської діяльності.

Майбутній лікар повинен удосконалювати свої знання та навички, докладати необхідних зусиль до професійного самовдосконалення на рівні сучасного стану медицини. Соціум потребує сьогодні професійно компетентних, високоінтелектуальних, ініціативних, духовно-вільних, культурних, толерантних лікарів, а це певною мірою визначає й вимоги до професійної підготовки майбутніх медичних працівників.

Студенти мають усвідомити, що від їхнього ставлення до виконання професійних функцій і соціальної ролі у майбутній лікарській практиці залежить їх затребуваність на ринку праці, оскільки сьогодні пацієнт має право обирати для себе лікаря. Пріоритетними чинниками такого вибору є: спосіб спілкування з хворим; ситуативна комунікація, вміння орієнтуватися в потребах хворого; розуміти його установки; відкритість у процесі комунікації, хороша дикція і точність виразів, які засновані на великому досвіді лікаря

і його внутрішній волі і творчості, на логіці клінічного мислення; авторитет, репутація, зовнішній вигляд лікаря тощо.

Як зазначено в «Концепції розвитку вищої медичної освіти», розвиток та реформування національної системи охорони здоров'я потребує підготовки нового покоління висококваліфікованих медичних працівників, упровадження інноваційної діяльності в ринкових умовах [9].

Для цього необхідно створити відповідні організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх лікарів у медичних навчальних закладах. Педагогічні умови в контексті нашого дослідження – це своєрідний фундамент процесу формування творчого потенціалу й особистісного та професійного саморозвитку майбутнього лікаря.

Поняття «умова» тлумачиться як сукупність взаємозалежних і взаємозумовлених обставин процесу діяльності (С. Ожегов [15]), єдність об'єктивного та суб'єктивного, внутрішнього і зовнішнього, сутності та явища (Н. Яковлева [26]), сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин), необхідних для виникнення, існування або зміни заданого об'єкта (В. Андрущенко [23, с. 234]), як вираження відношення предмета до явищ, що його оточують і без яких неможливе його існування (Ю. Фролов [24]), сукупність зовнішніх і внутрішніх обставин (об'єктивних заходів) освітнього процесу, від реалізації яких залежить досягнення поставлених дидактичних цілей (А. Нісімчук [13]). Під педагогічними умовами розуміються обставини, що сприяють розвитку людини, формуванню її особистості та забезпечують ефективне й цілісне здійснення навчально-виховного процесу [16].

Вдалим, на нашу думку, є психолого-педагогічне тлумачення «умови» Л. Виготського як сукупності об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його реалізації, за яких можливе успішне розв'язання поставленого педагогічного завдання. У цьому контексті умова постає в ролі динамічного регулятора інформаційних, особистісних, психологічних і педагогічних чинників навчання [5]. На думку І. Харламова [25], умови – обставини, від яких залежить наявність чи зміна чого-небудь, зумовленого ними. Ю. Бабанський, проаналізувавши закономірності педагогічного процесу, зробив висновок, що його ефективність залежить від умов, у яких він відбувається. Педагогічні умови – необхідні й достатні обставини, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу [1].

Педагогічними умовами називають зовнішні обставини, які суттєво впливають на перебіг педагогічного процесу, що передбачає досягнення успішного результату процесу навчання, та спрямовані на підвищення ефективності педагогічної діяльності. На думку вчених В. Белікова й В. Кондруха, неможливо звести умови «тільки до зовнішніх обставин, до сукупності об'єктів, які впливають на процес, тому що формування особистості являє собою єдність суб'єктивного й об'єктивного, внутрішнього й зовнішнього, сутності і явища» [2].

Як зазначає А. Найн, педагогічні умови – сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів,

засобів педагогічного управління та матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених і спроектованих завдань [11]. Умову визначають і як фактор (латинське *factor* – чинник), тобто рушій, причину будь-якого процесу [19], як необхідну обставину, що вможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [4, с. 1506], що стає причиною-явищем, що породжує інше явище та прогнозує його специфіку [4, с. 1601], слугує підставою для дій, спонукою, мотивом, що зумовлює певні вчинки [4, с. 1140].

У словнику професійної освіти дефініцію умови подано як сукупність динамічних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток людини, його поведінку; виховання і навчання, формування особистості [17, с. 36].

На думку А. Семенової, педагогічні умови – обставини, за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, опосередкований активністю особистості, групою людей [20].

У сучасних наукових розвідках із психології дефініція поняття «умова» подається як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища; до того ж це явище опосередковується активністю особистості, групою людей [21], у педагогіці – як сукупність перемінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на фізичний, психічний і моральний розвиток людини, його поведінку, виховання й навчання, формування особистості [20, с. 36]. Сутність педагогічних умов полягає в синтезі об'єктивних можливостей змісту освіти, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей, які сприяють розв'язанню поставлених педагогічних завдань [8, с. 193].

На нашу думку, педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутніх лікарів – це зовнішні чинники впливу на внутрішні мотиви, що свідомо створюються в педагогічній діяльності викладачів і навчальній діяльності студентів медичного ВНЗ – з метою забезпечення найефективнішого розкриття у майбутніх лікарів потенційних креативних можливостей, розвитку творчого і клінічного мислення, найповнішої реалізації медичних компетенцій, розкриття здібностей і професійних умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Виокремлення педагогічних умов формування творчого потенціалу та саморозвитку майбутнього лікаря у процесі професійної підготовки відбувалося на основі розуміння специфіки діяльності носіїв медичної професії, згідно з їхнім рівнем загальнокультурного розвитку, мотивацією і потребою в особистісному та професійному саморозвитку.

Отже, у процесі дослідження нами визначені педагогічні умови формування творчого потенціалу майбутніх лікарів у процесі професійної підготовки: насичення цільових орієнтирів і змісту професійної підготовки засобами, що стимулюють творчий саморозвиток і підвищують креативні можливості особистості у продуктивній навчальній і нав-

чально-професійній діяльності; моделювання і впровадження в практику навчальної та самостійної роботи студентів професійно орієнтованого освітнього середовища, адаптованого до потреб майбутньої фахової діяльності; застосування інтерактивних методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх лікарів, що відтворюють творчі аспекти лікувальної практики.

Висновки. Формування творчого потенціалу майбутнього лікаря – це тривалий процес зростання його не лише як фахівця, а і як людини з особливим медичним світоглядом, професійною самосвідомістю, пошуково-творчим клінічним мисленням, особистісною спрямованістю на творчий саморозвиток і професійне самовдосконалення впродовж усього життя. В умовах ринкової економіки, коли надання медичних услуг стає площиною високої професійної конкуренції та висувуються нові вимоги до особистості лікаря, зростає потреба в активізації творчого потенціалу майбутніх лікарів. Головними чинниками впливу на розвиток творчого потенціалу майбутніх лікарів є мотивація, покликання творчі можливості студента – як внутрішні фактори та освітнє середовище медичного ВНЗ, університетська клініка, особистість викладача, інтерактивні методи навчання, при застосуванні яких навчання необхідно спрямовувати на те, щоб студенти-медики вміли знаходити потрібну інформацію; виявляли активність у пошуку шляхів вирішення порушеної проблеми і поставленого завдання; навчалися прогнозувати, генерувати ідеї, аргументувати й відстоювати свої погляди.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні структурно-функціональної моделі розвитку творчого потенціалу майбутніх лікарів та описі інтерактивних методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх лікарів.

Список використаних джерел

1. Бабаліч В. А. Сучасний підхід до впровадження ідей здорового способу життя майбутніми медичними працівниками. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2015. Вип. 40. С. 43–50.
2. Беликов В. А. Педагогические условия как цель педагогических исследований. Проблемы образования и развития личности учащихся. Магнитогорск: МаГУ, 2001. С. 69–73.
3. Варецька О. В. «Компетенція» та «компетентність» як ключові поняття сучасної освіти. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 11(12), Issue: 25, 2014. URL: www.seanewdim.com

4. Варецька О. В. Співвідношення понять «соціальна компетентність» і «професійна компетентність». Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Суценько (гол. ред.) та ін. Запоріжжя. 2015. Вип. 39 (92). С. 90–97.
5. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6 т. / Л. С. Выготский. – Москва: Педагогика, 1984. Т. 5. 369 с.
6. Грива О. А. Толерантність в полікультурному середовищі: монографія. Київ: Вид-во Національного пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2007. 275 с.
7. Дернер К. Хороший врач: учебник основной позиции врача / пер. с нем. И. Я. Сапожниковой. Москва: Алетейя, 2006. 544 с.
8. Занаюк С. С. Психология мотивации. – Киев: Эльга-Н; Ника-Центр, 2002. 352 с.
9. Концепція розвитку вищої медичної освіти / Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Академії медичних наук України від 12.09.2008 р. №522/51. URL: http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=12141.
10. Микиртічан Г. Л. Гуманитарная составляющая высшего медицинского образования. Портал информационной поддержки медицинских руководителей. URL: http://www.zdrav.ru/library/publications/detail.php?ID=1906
11. Найн А. Я. О методологическом аппарате диссертационных исследований. Педагогика. 1995. № 5. С. 44–49.
12. Ніколаєнко С. М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. Київ: Знання, 2005. С. 24–30.
13. Нісімчук А. С. Педагогіка: підручник. – Київ: Атака, 2007. 344 с.
14. О роли категории неизвестности в творческом процессе [Метод. рекомендации / подгот. П. К. Курьюмовым]. Киев: Знання, 1990. 14 с.
15. Ожегов С. И. Словарь русского языка : 70000 слов / под ред. Н. Ю. Шведовой. 23-е изд., испр. Москва: Русский язык, 1990. 917 с.
16. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике. Москва: Высшая шк., 2004. 512 с.; Словник-довідник з професійної педагогіки / ред.-упоряд. А. В. Семенова. – Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.
17. Професійна освіта: Словник : навч. пос. / уклад. : С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища шк., 2000. 149 с.
18. Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / под ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. Москва: Смысл, 1997. 336 с.
19. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
20. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред.-упоряд. А. В. Семенова. Одеса: Пальміра, 2006. 272 с.
21. Тимофієва М. П. Психологічна концепція професійного становлення та самореалізація особистості у вищому медичному закладі. URL: http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Pedagogica/75369.doc.htm
22. Управління людськими ресурсами (понятійно-термінологічний словник): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Г. В. Щокіна, О. В. Антонюка, М. Ф. Головатого. Київ: МАУП, 2006. 496 с.
23. Філософський словник соціальних термінів / В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Г. Антонечко, В. С. Бакіров, Г. П. Балабанова, А. К. Бичко, І. В. Бичко, К. Ю. Богомаз, І. В. Бойченко. [3-тє вид., доповн.]. Київ; Харків: РИФ., 2005. 670 с.
24. Фролов Ю. В. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалистов. Высшее образование сегодня. 2004. №8. С. 34–41.
25. Харламов И. Ф. Педагогика. Курс лекций. Москва: Гардарики, 1999. 520 с.
26. Яковлева Н. М. Подготовка студентов к творческой воспитательной деятельности. Челябинск: ЧГПИ, 1991. 82 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 26.01.2018

Слухенська Р. В., Куліш Н. М., Решетілова Н. Б. Характеристика педагогических условий формирования творческого потенциала будущих врачей в процессе профессиональной подготовки.

А *Вопрос проблемы профессионального становления и самореализации личности в высшем медицинском учреждении приобретают особую остроту и актуальность. Целью работы является описать и дать характеристику педагогическим условиям становления будущих врачей во время обучения в медицинских вузах страны; определить содержание основных характеристик личности врача (профессиональные, деловые, коммуникативные, личностные) и особенности формирования основных принципов медицинской морали.*

Ключевые слова: профессиональная компетентность; педагогические условия; будущий врач; профессиональная подготовка

Slukhenska R. V., Kulish N. M., Reshetilova N. B. The characteristics of pedagogical conditions of the formation of creative potential of the future doctors in professional training process.

С *The issue of professional development and the person's self-realization in a higher medical establishment are especially sensitive and relevance. The purpose of the work is to describe the pedagogical conditions of formation of future doctors during studying in medical universities of the country; to determine the content of the main characteristics personality of the doctor (professional, business, communicative, personal) and peculiarities of formation of the basic principles of medical morality.*

Key words: professional competence; pedagogical conditions; future doctor; professional training